

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА І ПРОЦЕСУ

Матеріали
ВСЕУКРАЇНСЬКОГО НАУКОВО-ПРАКТИЧНОГО СЕМІНАРУ

(12 грудня 2025 року)

м. Івано-Франківськ
2025 рік

Міністерство освіти і науки України
Заклад вищої освіти «Університет Короля Данила»
Державний торговельно-економічний університет
Ужгородський національний університет
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

**ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ ПРОБЛЕМИ
РОЗВИТКУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВА І ПРОЦЕСУ**

*Матеріали Всеукраїнського науково-практичного семінару
(м. Івано-Франківськ, 12 грудня 2025 року)*

Івано-Франківськ
2025

DOI 10.33098/2025.1.12.12

УДК 343:343.13(042.5)

T33

*Рекомендовано до видання та поширення через мережу Інтернет
ЗВО «Університет Короля Данила» (протокол № 5 від 18 грудня 2025 р.)*

T33 Теоретичні та практичні проблеми розвитку кримінального права і процесу : матеріали Всеукраїнського науково-практичного семінару (м. Івано-Франківськ, 12 груд. 2025 р.). Івано-Франківськ : Редакційно-видавничий відділ ЗВО «Університет Короля Данила», 2025. 248 с.

Електронне видання вміщує тези доповідей учасників Всеукраїнського науково-практичного семінару «Теоретичні та практичні проблеми розвитку кримінального права і процесу», який відбувся 12 грудня 2025 року у Закладі вищої освіти «Університет Короля Данила».

Розраховане на науковців, викладачів, студентів, практичних працівників, а також читачів, які цікавляться питаннями кримінального права і процесу.

Опубліковано в авторській редакції. Відповідальність за достовірність фактів, статистичних даних, точність викладеного матеріалу покла-дається на авторів.

УДК 343:343.13(042.5)

© ЗВО «Університет Короля Данила», 2025

© Автори, 2025

Зміст

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО

Михайло Акімов

ДО ПИТАННЯ ПРО МІСЦЕ НОРМИ ПРО ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ЗАХОПЛЕННЯ ЗАРУЧНИКА У ПРОЄКТІ КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ.....	12
--	----

Андрушко Андрій

ОКРЕМІ ПРОБЛЕМИ ЧИННОЇ РЕДАКЦІЇ СТ. 442 КК УКРАЇНИ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ВДОСКОНАЛЕННЯ	15
---	----

Баранова Катерина, Циганенко Вікторія, Шведова Ганна

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРИЗНАЧЕННЯ ПОКАРАННЯ НЕПОВНОЛІТНІМ	19
--	----

Бобровицька Софія, Шведова Ганна

ОСОБЛИВОСТІ КВАЛІФІКАЦІЇ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ ПРОТИ ВЛАСНОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....	21
---	----

Васянович Дарина, Забуга Юлія

ЕВОЛЮЦІЯ КРИМІНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА ТА СУДОВОЇ ПРАКТИКИ ЩОДО ЗАСТОСУВАННЯ ПОЛОЖЕНЬ СТ. 75 КК ДО ОСІБ, ЯКІ ВЧИНILI КОРУПЦІЙНІ ТА ПОВ'ЯЗАНІ З КОРУПЦІЄЮ КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ.....	24
---	----

Габуда Андрій

АДМІНІСТРАТИВНА ПРЕЮДИЦІЯ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ.....	28
---	----

Геращенко Катерина, Ситніченко Олена

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ КОМП'ЮТЕРНОГО ШАХРАЙСТВА: АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ.....	31
---	----

Репецький Сергій

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ ЗАСТОСУВАННЯ ПОКАРАНЬ, НЕ ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ
ПОЗБАВЛЕННЯМ ВОЛІ, В КРИМІНАЛЬНОМУ ТА КРИМІНАЛЬНО-
ВИКОНАВЧОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ.....87

Салогуб Марія, Ситніченко Олена

ГРОМАДСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ЧИННИК У
ЗАПОБІГАННІ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ.....92

Сослюк Софія, Шведова Ганна

ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ
ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА ЗА СУКУПНІСТЮ ІЗ СТАТЕВИМИ
ПРАВОПОРУШЕННЯМИ.....95

Строкоус Єлизавета, Шведова Ганна

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЕВТАНАЗІЇ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИМИ
ЗАСОБАМИ.....98

Ткаченко Дмитро, Шило Ірина

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ
ПРОТИ ЗДОРОВ'Я ОСОБИ101

Туляков В'ячеслав

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ІНФЛЯЦІЯ: ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ103

Цибульська Софія, Загурський Олександр

ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОКУРАТУРИ В УМОВАХ ВОЄННОГО
СТАНУ109

Чайко Валерія, Ситніченко Олена

ПРОТИДІЯ НАРКОЗЛОЧИННОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ112

Чорна Діана, Шведова Ганна

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ МЕХАНІЗМИ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ У
КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ.....116

фундаментальні права людини, а їх правова регламентація в Кримінальному кодексі України дозволяє забезпечити справедливу відповідальність та адекватне покарання за заподіяну шкоду [5, с. 37].

Отже, правове регулювання злочинів проти здоров'я людини є невід'ємною частиною системи кримінального права України. Воно покликане захищати життя, здоров'я та фізичну недоторканність громадян, забезпечувати верховенство закону та гарантувати дотримання принципів законності, справедливості і пропорційності кримінальної відповідальності, що є основою правової держави.

Список використаних джерел:

1. Копилов Е. В., Слабких З. А., Пащенко О. О. Застосування кримінального аналізу підрозділами національної поліції України у протидії злочинності. *Colloquium-journal*. 2023. № 29 (188). С. 65–67.
2. Кримінальне право України. Особлива частина : навч. посіб. / О. В. Попович, Л. В. Томаш, П. П. Латковський, А. Ю. Бабій. Чернівці, 2022. 319 с.
3. Кримінальний кодекс України : Закон України від 5 квіт. 2001 р. № 2341-III. Законодавство України / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
4. Хорошун Д. В. До питання використання спеціальних психіатричних і психологічних знань під час розслідування злочинів проти життя та здоров'я особи. *Теоретико-прикладні проблеми кримінального процесу та криміналістики в умовах воєнного стану* : тези доп. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Кам'янець-Подільський, 24 листоп. 2023 р.). Кам'янець-Подільський : ХНУВС, 2023. С. 478–481.
5. Хорошун Д. В. Наукове забезпечення проблематики використання психіатричних знань під час розслідування злочинів проти життя і здоров'я особи. 2023. С. 64.

УДК 343.211 : 340.134

В'ячеслав Туляков,
професор кафедри кримінального права,
доктор юридичних наук, професор,
суддя *ad hoc* Європейського суду з прав людини,
член-кореспондент Національної академії правових наук України,
заслужений діяч науки і техніки України,
Національний університет «Одеська юридична академія»,
м. Одеса, Україна
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2716-7244>

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ІНФЛЯЦІЯ: ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Кримінальне право XXI століття працює в багатошаровому нормативному середовищі, де державний суверенітет, наднаціональні зо-

бов'язання з прав людини та інтуїтивні очікування справедливості співіснують і часто стикаються [1]. Як зазначає В. Грищук, кримінальне право функціонує як соціальна цінність, легітимність якої залежить від його здатності балансувати захист індивідуальних прав із потребами колективної безпеки, залишаючись при цьому чутливим до суспільних змін [2].

Ці тези розглядають яким чином темпоральний перетин матеріальних, суб'єктивних та інтуїтивних вимірів кримінальної політики та динаміки злочинності доповнюють одне одного.

Ми стверджуємо, що легітимність кримінальної політики залежить від ефективної гармонізації концептів злочинність-караність через те, що можна назвати «креативним розвитком: методологічним підходом, адаптованим із теорії творчого руйнування Шумпетера [3] і нещодавно формалізованим лауреатами Нобелівської премії у галузі економіки (2025), які наголошують на безперервному оновленні через інновації при збереженні гуманістичних основ [3]. Джоел Мокір, Філіпу Агіон та Пітер Говіт отримали академічну нагороду за пояснення економічного зростання, зумовленого інноваціями: половину премії отримав Мокір «за визначення передумов для сталого зростання завдяки технологічному прогресу», а іншу – Агіон і Говіт «за теорію сталого зростання через творче руйнування» [4].

Перехідні контексти, такі як трансформація України на тлі збройної агресії, конституційна реформа та європейська інтеграція, створюють унікальні умови, в яких адаптація кримінального права до криз, суспільної травми та стрімко змінюваних реалій стає дуже помітною. Методологія креативного девелопменту стверджує, що кримінальне право та кримінологічна політика мають функціонувати як відкриті системи, що приймають інтелектуальні та технологічні інновації – від відновлювальної юстиції до цифрової криміналістики та регулювання нових ризиків у III та біотехнологіях [5]. Знищення застарілих норм, включно з доктринами імунітету, слугує передумовою для оновлення Йозеф Шумпетер (до речі, професор Черновицького університету) свого часу сформулював концепт творчої руйнації як універсальний механізм оновлення складних систем: застарілі, перевантажені або фактично нефункціональні інститути мають природно відмерти, щоб звільнити простір для нових, життєздатніших структур. На його думку, занепад – не збій, а необхідна фаза розвитку. Штучна підтримка нежиттєздатних механізмів лише виснажує ресурси, створює хибні стимули й блокує можливості для адаптації. Після Першої світової в Австрії його за це сильно не полюбили...

Але у 2025 році Нобелівська премія з економіки була присуджена Джоелю Мокіру, Філіпу Агіону та Пітеру Говіту за пояснення економічного зростання, зумовленого інноваціями. Ця нагорода фактично закріпила теоретичний фундамент, який може бути адаптованим не лише до економічних, а й до правових систем, що потребують динамічного оновлення без втрати гуманістичних засад.

Так, вважається, що цей креативний девелопменталізм впертих послідовників Шумпетера несе згубні наслідки для економіки часів війни. Але логіка Шумпетера, Аарона і Говіта, хоч і народжена в економічній теорії, напрочуд продуктивно застосовується до правових систем.

Теорія творчої руйнації пояснює, що системи, які втратили функціональність, не варто штучно підтримувати: застарілі інститути повинні мати змогу природно занепасти, щоб звільнити простір для нових, більш адаптивних форм.

Кримінальне право також циклічне: норми, ефективні в мирний час, можуть виявитися інституційно неоперабельними у період війни, мобілізації та екстремального навантаження на воєнну адміністрацію. Коли держава продовжує зберігати норми, які вона фактично неспроможна виконати, це призводить до кримінально-правової інфляції: різкого зростання формальних кримінальних подій без відповідної реакції системи правосуддя.

Кримінально-правова інфляція: це явище масової реєстрації кримінальних проваджень за певними статтями КК без пропорційного збільшення розслідувань та засуджень, що формально збільшує статистику злочинності, але не відображає фактичної невідворотності кримінальної відповідальності. Воно зумовлене адміністративним чи політичним тиском, автоматизацією реєстрацій, низькою доказовою базою та широким застосуванням альтернативних або пом'якшувальних санкцій. Наслідки включають спотворення показників правозастосування, підвищення бюрократичного навантаження та зниження ефективності правосуддя. Тобто у праві цей механізм проявляється тоді, коли кримінальна норма формально існує, але масовидність та латентність правопорушень веде до того, що держава не може забезпечити її реальне застосування.

Кримінальна політика під час війни демонструє таку циклічність: норми, ефективні в мирний час, стають інституційно непрацездатними, а їхнє зберігання породжує інфляцію криміналізації: масовий облік правопорушень, які система не здатна опрацювати. Кейс самовільного залишення військової частини (СЗЧ) є класичною ілюстрацією. За даними Opendatabot за січень-жовтень 2025 року, було обліковано 161

461 факт СЗЧ, але підозру вручено лише 9 259 особам, а до суду направлено 7 692 справи, тобто менше 5 % від загального обсягу. Ця величезна різниця свідчить про те, що система не справляється з криміналізацією в повному обсязі: більшість випадків залишаються «мертвими» провадженнями без реального переслідування.

Законодавча конструкція (стаття 407 Кримінального кодексу України) поглиблює цю кризу: низький поріг криміналізації, особливо в умовах воєнного стану, призводить до того, що майже всі випадки СЗЧ можуть підпадати під найтяжчу відповідальність (5–10 років), навіть якщо вони пов'язані з неорганізованими бойовими переміщеннями, психологічним виснаженням або втратою зв'язку. Інституційні ресурси держави явно не відповідають обсягу цих епізодів.

Водночас влада активно намагається знайти баланс. Верховна Рада ухвалила зміни до ст. 401, якими ввела можливість спеціального звільнення від кримінальної відповідальності за перше СЗЧ (ст. 407) або дезертирство (ст. 408), за умови добровільного звернення військово-службовця з клопотанням про повернення, письмової згоди командира та відсутності тяжких наслідків. У квітні 2025 року Міноборони спростило процедуру повернення: запроваджено «гарячі лінії» та консультації, що дало змогу повернути тисячі військових без суду. Але, за словами експертів, лише 20–30 % клопотань задовольняються через бюрократичні перепони, відмови командирів чи недовіру. Попри це, вже є законопроект № 13260, котрий пропонує скасування ч. 5 ст. 401 КК (звільнення для першого СЗЧ/дезертирства), підвищення мінімальних строків ч. 5 статті 407 до 7 років та заборону «ротації через СЗЧ». Закон перебуває на розгляді, і його ухвалення може змінити баланс відповідальності, але експерти попереджають, що надмірне посилення може стимулювати підпільні ухилення.

Оцінка таких державних зусиль через оперативну призму показує, що декриміналізація 2024 року – це успіх у гуманізації: юридичний «пряник» стимулював тисячі повернень, але її реалізація натомість виявилася обмеженою через складнощі в судовій практиці й відсутність довіри. У 2025 році акцент зміщено на пошук балансу: пом'якшення для «першопрохідців» та жорсткість для повторників. Проте без системних змін, наприклад, запровадження ротацій, психологічної підтримки, оновлення підходу до ст. 407 КК, політика ризикує продовжувати продукувати «мішок мертвих проваджень» замість реального правозастосування.

За відкритими даними спостерігається явна тенденція «інфляції» кримінальних проваджень у низці категорій інших кримінальних

правопорушень, зокрема, як вважають, це стосується шахрайства (ст. 190), корупційних злочинів (ст. 368–370) та економічних правопорушень (ст. 212).

За ст. 190 ККУ (шахрайство) у 2023 році було відкрито 82 609 кримінальних проваджень – історичний максимум за 11 років. У 2024 їх кількість знизилася до близько 65 тисяч, а за перші 8 місяців 2025 року зафіксовано понад 35 тисяч проваджень. До суду доходить приблизно 21–24 % справ, що свідчить про масовість реєстрацій і часткову нерезультативність, класичний прояв інфляції проваджень. Наприклад, у 2024 році до суду направили 7,6 тисяч справ (21 % від загальної кількості). Щодо корупційних злочинів, то за даними НАЗК у 2023 році обліковано 10 887 корупційних і пов’язаних із корупцією кримінальних правопорушень. З них 4290 проваджень направлено до суду, переважно з обвинувальними актами. За 2024 рік частка вироків висока: засуджено 2195 осіб, що становить близько 80 % від усіх обвинувачених, що не зовсім підтверджує уявлення про надзвичайно низький рівень засудження (10 %). Щодо економічних злочинів (зокрема, ст. 212 КК – ухилення від сплати податків), достовірної статистики щодо масової «недоцільності» вироків у публічних джерелах немає. Ці злочини характеризуються високою доказовою складністю та певним ризиком використання кримінальних проваджень у політичних чи адміністративних цілях, але статистичні дані про системні проблеми з вирокami відсутні у відкритих джерелах.

Основними факторами кримінально-правової інфляції виступають автоматична реєстрація ЄРДР, масові звернення у період воєнного стану, часткова призупиненість справ через мобілізацію та перевантаженість судів, що призводить до того, що значна частина справ не доходить до рішення або вирішується альтернативними санкціями (штрафи, примирення, малозначність).

Індикаторами кримінально-правової інфляції мають бути:

- системні диспропорції між кількістю зареєстрованих кримінальних проваджень та реальною кількістю вироків або обвинувачень;
- масова автоматизована реєстрація справ без попередньої оцінки доказової бази;
- політичний або адміністративний тиск на правоохоронні органи, що призводить до формального застосування статей КК із сумнівним складом злочину (замовні справи);
- низька доказова база, що часто спричиняє закриття справ через відсутність складу чи недостатність доказів, особливо у випадках цифрових або фінансових транзакцій;

- широке застосування альтернативних або пом'якшувальних санкцій (примирення, штрафи, амністії, умовні вироки);
- призначення покарання за угодами, що формально фіксує кримінальну відповідальність, але не реалізує її фактично;
- системна перевантаженість судової системи, що призводить до затримок, призупинень справ через воєнний стан або мобілізацію та низького темпу винесення рішень;
- статистична диспропорція між ростом реєстрацій і кількістю вироків, що спотворює показники ефективності правосуддя і формально збільшує статистику боротьби зі злочинністю, не відображаючи реальної ситуації з притягненням до кримінальної відповідальності.

Тенденція зберігається: провадження ростуть швидше, ніж вироки, але рівень засудження залежить від категорії злочину; для корупційних справ частка вироків залишається високою, для шахрайства нижча, для економічних злочинів менш визначена через специфіку доказування. Підсумок: масові реєстрації з частковою ефективністю судових рішень справді спостерігаються, але гіпотеза про 10 % засуджень для всіх «інфляційних» статей потребує корекції на основі не тільки відкритих джерел, а й віктимізаційних очікувань.

Хоча ж є ще «наркотичні» правопорушення без жертв...

Отже, кримінальна політика повинна бути не просто гнучкою й контекстуально чутливою, ілюструючи саме тиск між прагненням законодавців зм'якшити відповідальність та потребою зберігати справедливість і дисципліну. Вона повинна відображувати рівень кримінально-правової інфляції та реагувати на нього.

Список використаних джерел:

1. Tuliakov V. O. Transnational Criminal Law, Sovereignty and International Justice: Harmonization Challenges and Policy Evolution. *International Annals of Criminology*. 2025. № 1–23. 23 p. DOI: <https://doi.org/10.1017/cri.2025.10076>. URL: <https://hdl.handle.net/11300/30909>
2. Грищук В. К. Кримінальне право як соціальна цінність. *Право України*. 2017. № 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/prukr_2017_2_6
3. Schumpeter J. A. *Capitalism, Socialism and Democracy*. New York : Harper & Brothers, 1942. 381 p. URL: <https://archive.org/details/capitalismsocial00schu>
4. The Nobel Prize in Economic Sciences 2025 : press release. *The Nobel Prize*. URL: <https://www.nobelprize.org/prizes/economic-sciences/2025/press-release/>
5. Туляков В. О. Теорія кримінальної законотворчості: перспективи новітніх підходів. *Теоретичні аспекти кримінальної юриспруденції* : монографія ; НУ «Одеська юридична академія». Одеса : Юридична література, 2016. 328 с. URL: <https://hdl.handle.net/11300/30467>